

***Tussen de 19de en de 21ste eeuw,
tussen grootouders en kleinkinderen***
(enkele denkpistes)

Wim DE VOS, Afdelingshoofd Valorisatie en Promotie, Koninklijke Bibliotheek van België

Niet zo heel lang geleden was een bibliotheekcatalogus een steekkaartenbestand of een boek; een bibliotheekdocument was meestal een boek. Dit alles was veilig opgeborgen voor de eeuwigheid.

De catalogi van de allermeeeste bibliotheken staan op computer. Meer en meer documenten worden in elektronische vorm verspreid. Vele teksten die in bibliotheken worden geraadpleegd bevinden zich zelfs niet meer in een materieel tastbare vorm in die bibliotheek, maar komen er toe langs het World Wide Web.

Bovendien zijn de meeste boeken die sinds 1840 (ongeveer gelijktijdig met het begin van de mechanische boekproductie) werden vervaardigd, gedrukt op een papier dat van slechtere kwaliteit is dan het papier van de eeuwen daarvoor. Door interne scheikundige factoren gaan deze werken vergelen, verbruinen, afbrokkelen, verpulveren enz. Men noemt dit verzuring.

Dit heeft verstrekende gevolgen voor het beroep van bibliothecaris. De huidige generatie bibliothecarissen, vaak opgeleid in een vrij statische bibliotheekwereld, moet beslissingen nemen voor een toekomst die niemand kan voorspellen. Want ze hebben de taak de documenten van vroeger en nu te bewaren en in de best mogelijke omstandigheden door te geven aan de komende generaties.

Wat moet je doen met die immense berg papieren documenten die aan het vergaan is?

Je kan ervoor zorgen dat de bewaaromstandigheden voor de boeken optimaal zijn, wat uitgebreide financiële middelen veronderstelt.

De verschillende systemen van massa-ontzuring die sinds de jaren zeventig werden ontwikkeld, voldeden meestal niet aan de eisen van bibliotheekverantwoordelijken, vooral omdat er geen garanties waren voor duurzame ontzuring of voor versteviging van het papier. Recente gegevens over nieuwe procédés rechtvaardigen echter enig optimisme.

De teksten van de bedreigde boeken overzetten op alternatieve dragers lijkt een voor de hand liggende oplossing. Microverfilming en digitalisering zijn hier de twee mogelijkheden.

Microfilms hebben een levensduur van 5 eeuwen, maar zijn zeer onhandig bij het raadplegen.

Digitale documenten zijn misschien niet onbeperkt houdbaar. Bovendien veranderen software en hardware regelmatig waardoor elektronische documenten zeer vlug onleesbaar worden. Bibliotheken dringen mee aan op "open" standaards, die een zo groot mogelijke leesbaarheid op termijn garanderen.

Wat doen met elektronische publicaties?

De problematische houdbaarheid van digitale reservekopieën stelt zich ook voor documenten die elektronisch worden verspreid. De bestaande auteurswet geeft bibliotheken zelfs de wettelijke mogelijkheid niet om die documenten op te slaan op een manier die de toekomstige raadpleegbaarheid ervan garandeert. En wat gedaan met documenten die verschijnen op het Internet: hoe kunnen bibliotheken die “capteren” en stockeren? Is hier regelgevend werk nodig? Of moeten bibliotheken om hun functie te vervullen in het geheim documenten van het Internet of elektronische documenten uitprinten op zuurvrij, en dus lang houdbaar papier?

Coördinatie?

Geen enkele bibliotheek heeft vandaag de middelen om alle publicaties die haar lezers nu en in de toekomst interesseren op een zekere manier op te slaan. Daarom moeten samenwerkingsmodellen worden uitgewerkt. Dit betreft natuurlijk onderzoek op het vlak van het bewaren van documenten op verschillende manieren, maar ook coördinatie rond vragen zoals wie bewaart wat en op welke manier. In het buitenland zijn nationale samenwerkingen aan de gang, al staan ze vaak nog in de kinderschoenen. En omdat de logica zelf wil dat de eerste stap in het bewaren van documenten erin bestaat ze te verwerven, lijkt samenwerking in conserveren en preserveren ook samenwerking in collectievorming te impliceren.